

O GEOGRAFSKEM ATLASU SLOVENIJE

Jernej Zupančič

Dne 10. novembra 1998 je izpod tiskarskih strojev prišel prvi izvod Geografskega atlasa Slovenije, prvi celovit kartografski prikaz slovenske države in naroda, temeljno delo slovenske geografije in izkaznica naše mlade države. Geografi s tem izpolnjujemo dolgoletni sen generacij slovenskih geografov. Prve zamisli o slovenskem nacionalnem atlasu so se pojavile že v času med svetovnima vojnama, vendar izvedba zaradi pomanjkanja kadrov, pomanjkljive tehnike in belih lis v raziskanosti našega ozemlja še ni bila mogoča. Glede na predmet geografskega proučevanja je razumljivo, da je bila geografija tista veda, ki je združila ne samo lastna spoznanja o Sloveniji in Slovencih, marveč tudi znanja in vedenja nekaterih sorodnih znanstvenih disciplin. Geografski atlas Slovenije je torej rezultat visoke stopnje strokovnega in organizacijskega medinstitucionalnega sodelovanja.

Z delom smo pričeli leta 1993. Odgovorni izvajalec projekta je bil Inštitut za geografijo. Vsa znanstvena, strokovna in tehnična dela je zasnovalo, organiziralo in usmerjalo sedemčlansko vodstvo projekta v sestavi: dr. Andrej Černe (nosilec projekta) z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Drago Kladnik in dr. Marjan Ravbar z Inštituta za geografijo, Jerneja Fridl, dr. Milan Orožen Adamič in dr. Drago Perko z Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter dr. Stanko Pelc s Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani. Pri ustvarjanju knjige so se v uredniški odbor vključili še Matjaž Skobir in dr. Jernej Zupančič z Inštituta za geografijo ter mag. Aleš Pogačnik z založbe DZS. Skokovit tehnološki razvoj je spodbudil odločitev, da naj bodo vsi tematski zemljevidi pripravljene s pomočjo računalniške, digitalne tehnologije. Čeprav digitalna tematska kartografija po svetu in tudi pri nas doživlja izreden razmah, je to delo zahtevalo celo vrsto lastnih tehnično-kartografskih rešitev. Strokovno izredno zahtevno računalniško-kartografsko delo so opravili sodelavci na Inštitutu za geografijo (Matjaž Skobir, Iztok Sajko) in Geografskem inštitutu Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Jernej Fridl) s številnimi sodelavci.

Geografski atlas Slovenije je naš prvi nacionalni atlas, se pravi celovita zbirka tematskih zemljevidov, ki v kartografski obliki, s pisano besedo, sliko in grafičnimi prilogi razkrivajo prostorsko stvarnost Slovenije. Geografski atlas Slovenije je zaradi boljše preglednosti in vsebinske zaokroženosti razdeljen na več poglavij. Uvodu sledi poglavje s predstavitev Slovenije v Evropi in kartografsko podobo naše države. Poglavje Ozemlje je obsežno in vsebinsko pestra predstavitev naravnogeografskih potez naše države. Druženogeografsko tematiko uvede poglavje Prebivalstvo, v katerem so predstavljeni tudi Slovenci zunaj meja naše države. Sledi najobsežnejše in vsebinsko najraznovrstnejše poglavje s predstavitev gospodarskih in drugih dejavnosti ter zaposlitvene sestave s skupnim naslovom Ustvarjalnost. V sicer kratkem poglavju Poselitev je prikazan zgodovinski vidik naseljevanja in kulture slovenskega ozemlja od prazgodovine do sodobnosti, pri čemer so predstavljene tudi glavne značilnosti vaških in mestnih na-

selij. Knjigo zaključuje poglavje Okolje s prikazi glavnih naravnih virov, ogroženostjo ozemlja z naravnimi nesrečami, obremenjenostjo okolja ter pomembnejšo kulturno in naravno dediščino. Atlas bi se ne mogel upravičeno imenovati "nacionalni" če bi ne zajel tudi območij slovenske poselitve v svetu: manjšin, izseljencev in zdomcev. Težišče prikazov je bilo na sodobnosti, vendar posega tudi v zgodovino, h koreninam.

V podnaslovu je zapisano: "Država v prostoru in času". Izid tega dela ni le knjižni podvig založbe, kulturno in znanstveno dejanje, temveč v veliki meri tudi državniško dejanje. Atlas je zaradi svoje vsebine, obsega in oblike dokument mlade slovenske države in izkaznica identitete slovenskega naroda. Delo prihaja med bralce v času po osamosvojitvi Slovenije ter v fazi njenega intenzivnega vključevanja v Evropsko zvezo. Kolikokrat smo soočeni, da se kot država in narod premalo poznamo in cenimo, v tujini pa se nam opleta neprepoznavnost, ko nas zamenjujejo zaradi imena ali nacionalnih barv.

Geografski atlas Slovenije prinaša temeljna spoznanja o Sloveniji, jo locira, opredeli in nazorno opiše. To vedenje pripomore k boljši samopodobi nas kot politične entitete; utrjuje v resnici temeljne elemente naše narodne, državljske in državniške identitete.

Atlas je obenem tudi primerno sredstvo promocije Slovenije v svetu. Pove namreč, da 20000 km² z 2 milijonoma prebivalcev ni neznaten in nepomemben košček zemeljskega površja, komaj viden v globalnih razsežnostih našega planeta, temveč vsemu navkljub zaključena celota, ki jo zaradi raznovrstnosti pokrajinskih podob nekoliko poetično imenujemo "geografski vrt Evrope". Z Geografskim atlasom Slovenije se enakovredno postavljamo ob bok tistim državam in narodom, ki so vedenja in spoznanja o sebi znali in zmogli predstaviti tudi v kartografski podobi.

Za razliko od mnogih nacionalnih atlasov je Geografski atlas Slovenije namenjen širokemu krogu uporabnikov. Pripravljen je bil, da postane last vseh tistih, ki želijo razširiti svoje vedenje o lastni državi in narodu ter last tistih, ki želijo in hočejo ta spoznanja posredovati tudi drugim.